

مرکز پزیر حوزه‌های علمیه خواهران

شورای عالی حوزه علمیه قم مرکز

مدیریت حوزه علمیه خواهران

مدرسه علمیه بقیه الله الاعظم (عج)

شهرستان بهارستان

تابستان ۱۴۰۳

عنوان مقاله:

تأثیرات برخی عرفان‌های نوظهور بر سلامت روان

پژوهشگر: مائده

فرجی ینگی کند

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تأثیرات عرفان های نوظهور بر سلامت روان

مأنده فرجی ینگى کند^۱

چکیده:

تمدن بشری منجر به بحران های کنونی شده که یکی از مهم ترین این بحران ها، بحران معنویت و عرفان های نوظهور می باشد؛ عرفان های نوظهور جریاناتی معنوی که هدف مورد تمرکز آن ها جدایی زندگی بشر از عرفان اصیل و برهم زدن سلامت روانی افراد یک جامعه می باشد. این جریانات با اصطلاحاتی مانند تفکر نوین، فرادرمانی، انرژی کیهانی، مدیتیشن و یوگا افراد را جذب کرده و موجب اختلالات بسیاری بر سلامت روحی و روانی آن ها می شوند. از این رو بررسی این مباحث برای آگاه سازی جامعه و به خصوص جوانان که قشر مورد توجه این عرفان ها هستند، ضروری است. محقق سعی کرده است با نگاهی نو به برخی از این جریان ها تأثیرات فراوان آن ها بر سلامت روانی افراد را بیان کند. همچنین آنچه در این نوشتار تعقیب شده، ارائه کیفیت هریک از این معنویت ها، آثار آنها بر سلامت روانی فردی و اجتماعی می باشد. این پژوهش به شیوه توصیفی نگاشته شده است، پس از بررسی کلی برخی از عرفان های نوظهور که از جمله آنها: عرفان حلقه، تفکر نوین، یوگا و به تأثیرات آن ها بر سلامت روان و بیماری های روانی ایجاد شده توسط این عرفان ها که از جمله آنها: اختلال دوقطبی، اسکیزوفرنی، وسواس مثبت اندیشی، روان پریشی و غیره می باشد، پرداخته است.

واژگان کلیدی: سلامت روان، عرفان، معنویت گرایی، معنویت های نوظهور.

۱. طلبه سطح دو، مدرسه علمیه بقیه الله

الاعظم (عج) Maedefj49@gmail.com

مقدمه:

سلامت کامل روانی زمانی اتفاق می‌افتد که فرد بتواند از تفکر و توانایی های ذهنی خود طوری استفاده کند که جامعه در عملکرد داشته باشد. در دنیای امروز، انسانِ مُدرن در زندگی خود خلأهایی را احساس می‌کند که در تلاش است، به هرنحوی کمبود ها را جبران کند.

در همین حال جریاناتی مانند عرفان های نوظهور ادعای کنند که راه حل این وضعیت موجود در روش های عرفان نهفته است. جریاناتی کاملاً بی شکل که در قالب های فرهنگی فعالیت می‌کنند، اما نتیجه این روش ها نابودی سلامت روانی انسان ها خواهد بود.

در این مقاله، محقق در صدد است به معرفی و تبیین برخی عرفان های نوظهور و تأثیرات آنها بر سلامت روانی انسان ها اقدام نماید. با توجه به آمارهای بین المللی تعداد فرقه های نوظهور به ۱۰ هزار فرقه رسیده است. مبنای هر کدام از این معنویت ها با دیگری تفاوت دارد اما وجه اشتراک همه ی آنها نشانه گرفتن سلامت روحی و روانی جوامع و افراد می‌باشد.

از آنجایی اکثر این فرق تمرکز خود را بر موضوعاتی که همواره جزء نیازهای دائمی بشر بوده که تاکنون تنها ادیان الهی پاسخگوی آنها بوده اند، قرار داده اند. و مدعی روش ها و راهکار های آئینی جدیدی هستند که راهی آسان تر و سریع تر از دیگر ادیان الهی برای رسیدن به خداوند و سعادت انسان ارائه می‌کنند. این در حالی است که آن ها با اصطلاحاتی همچون قانون جذب، انرژی درمانی، نیروی کائنات و غیره در واقع مخاطب را فریب داده و کنترل افکار آن را به دست گرفته و سبک جدیدی از زندگی را که معمولاً برخاسته از تجربه زیست رهبران این فرق هستند برای پیروان نسخه پیچی می‌کنند.

بنابراین طبق دلایل ذکر شده ضرورت ایجاد می‌کند به این موضوع پرداخته شود چرا که بی توجهی به چنین مسائلی باعث ایجاد بحران هویت، مشکلات روحی و روانی به خصوص در جوانان (قشر مورد هدف این جریانات) و به خطر انداختن سبک زندگی افراد یک جامعه خواهد شد.

هدف تحقیق بررسی تأثیر راهکارهای پیشنهادی عرفان های نوظهور بر سلامت روان افراد و نتیجه پیروی از این عرفان ها می‌باشد و با تبیین فعالیت های این عرفان های نوظهور ضمن بصیرت افزایی باعث جلوگیری از به دام افتادن افراد در سیاهچاله ی تاریک این معنویت های نو شود.

کتاب «عرفان واره ها» نوشته مسلم گریوانی که در این کتاب به ریشه های تاریخی و فکری این جریانات در غرب پرداخته است.

مقاله با عنوان «بررسی تأثیر پیدایش عرفان های کاذب و نوظهور بر عرفان اسلامی» نوشته زرقي، خالقي و قلعه نوئي. در این مقاله با تمرکز بر تبیین جامع الهیات سای بابا (پدر عرفان های نوین) به آسیب شناسی تعلیمات وی در حوزه خدا با جهان، انسان و زندگی پرداخته شده است.

مقاله با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با میزان گرایش به عرفان های نوظهور در بین جوانان» نوشته ریاحی. در این مقاله محقق سعی کرده است به دنبال کشف میزان گرایش جوانان به عضویت در عرفان های نوظهور و برخی عوامل اجتماعی مرتبط با این گرایش باشد.

تحقیقات انجام شده نشان می دهد در میان آثار نویسندگان تألیفی که به طور مستقل به بحث در این موضوع پرداخته باشد، وجود ندارد، ولی مطالب دیگری که به نوعی به برخی از مباحث مرتبط با این موضوع اشاره دارند.

در این راستا پرسش های زیر در صدد است به تأثیرات برخی عرفان های نوظهور بر سلامت روان پاسخ

دهد: ۱- کیفیت عرفان حلقه و تأثیرات آن بر سلامت روان فردی چیست؟

۲- تفکر نوین و اثرات آن بر سلامت روانی فرد و جامعه چگونه است؟ ۳-

یوگا، یک ورزش است یا یک معنویت نوظهور و چه تأثیراتی به دنبال دارد؟

نمونه ای از حالات روانی که در فرد ایجاد می شود عبارت است از: «سراسیمگی، رفتار نامنظم، احساس شکست عمیق، دشواری در کنار آمدن با زندگی روزمره، یخ کردن ها و داغ کردن ها، شواهدی از وجود شخصیت های چندگانه، تغییر خلق های جدید، افسردگی یا شادی بیش از حد، دوره های کسالت یا سرزندگی افراطی، ازدست رفتن یا مختل شدن حافظه، ناسازگاری با خویش، با دیگران، با کار یا جهان و به طور کلی تغییرات شدید در وضع ظاهر (گاه فرد سالها جوان تر و گاه ۲۰ سال پیرتر بنظر می رسد، دیدن نورها، رنگ ها، شکل های هندسی، صحنه هایی از گذشته یا حوادث آینده.»^۱ حالتی که بریوگی عارض می شود، حالات روان پریشانه ای است که برای نوآموزان یوگا کمتر اتفاق می افتد اما برای افراد با سابقه امری عادی است. بنابراین افراد ناآگاه که به دنبال تندرستی و آرامش درونی سلامت روانی هستند، به مربیان یوگا مراجعه و دچار آسیب های شدید معنوی، روحی و جسمی می شوند. علاوه بر این در هیچ مرکز علمی معتبری اثبات نشده است که یوگا با سلامت جسمی و روانی مرتبط است.

۳-۱-۲ تأثیرات جسمی یوگا:

حتی در مقابل طبق تحقیقات علمی تمرینات یوگا علاوه بر تأثیرات روانی ذکر شده تأثیرات منفی بر جسم نیز می گذارد. «حرکات یوگا حتی برای افراد جوان و سالم نیز خطرناک است»، وحشتناک ترین گزارش در مورد آسیب های یوگا در سال ۱۹۷۲ منتشر شد. ریچی راسل^۲ نوروفیزیولوژیست دانشگاه آکسفورد در تحقیقات خود با آسیب های شدید مغزی مواجه شده بود که به علت انجام حرکت «بوجانگ آسانا»^۳ موسوم به «حرکت مار کبرا» در یوگا در مراجعه کنندگان به بیمارستان به وجود آمده بود. راسل هشدار داد که حرکات افراطی سرگردن ممکن است باعث آسیب شدید شریان ها، ایجاد لخته، تورم و گرفتگی شده و در نهایت منجر به ویرانی مغز شود. وی در تحقیقات خود به این نتیجه رسید که «سرخرگ باسیلار»^۴ که از پیوند دو سرخرگ مهره ای ناشی می شود و مجرای وسیعی را در مغز شکل می دهد با انجام این حرکت آسیب جدی خواهد دید.

۱. پاولسون، کندالینی و چاکراها، ترجمه ی جمشید هاشمی، تهران، تجسم خلاق، ۱۳۸۶، ص ۳۲-۳۳

۲. Ritchie Russell

۳. Bhujang Asana

۴. Basilar

کندی جریان خون در اين سرخرگ که با حرکت مارکبرا می‌تواند منجر به رخ دادن اشکال مختلفی ازسکته شود اما در مواردی عوارضی چون سردرد، عدم تعادل، گیجی و دشواری در انجام حرکات معمولی بدن نیز در آسیب دیدگان مشاهده می‌شود.^۱

۱. ریچی راسل، ژورنال پزشکی بریتانیا

نتیجه گیری:

مسئله اصلی این پژوهش آن است که عرفان های نوظهور آنطور که خود مدعی به درمان جسمی و تأمین آرامش و سلامت روانی هستند عمل می کنند یا برخلاف ادعای خود تأثیرات منفی ای بر سلامت روانی و جسمی می گذارند؟

بازرسی کلی درمورد مهم ترین و فراگیر ترین عرفان های نوظهور مشخص می شود که برخلاف آنچه این عرفان ها برای جذب پیروان خود استفاده می کنند به دلیل فاصله گرفتن از شریعت مداری، عقل گرایی و مبانی اسلام آسیب های گوناگونی همچون آسیب های اعتقادی، اخلاقی، روانی، شخصیتی، اجتماعی و خانوادگی به دنبال دارد. البته نا گفته نماند که اغلب این عرفان ها در ظاهر ادبیاتی کاملاً مشابه اسلام دارند این در حالی است که در باطن عمیقاً متضاد اسلام هستند.

در نتیجه عرفان های نوظهور از آنجا که جریاناتی بی شکل هستند، در پوشش های مختلفی از جمله فرهنگی، اجتماعی و سیاسی ظاهر شده و تمام اقشار جامعه خصوصاً جوانان و نوجوانان را تحت تأثیر قرار می دهند. و وقتی از منظر مهم ترین دستاورد های این عرفان ها که رسیدن به رفاه و آرامش است موضوع را بررسی می کنیم درمی یابیم که آموزه های آنها تصدیقی ضعیف و هیچ اسناد معتبری ندارند و همه صحبت های آنها متکی بر ادعاهای پوچ و خالی است که نه تنها آرامش را فراهم نکرده بلکه آسیب های روانی همچون اختلالات دو قطبی، توهم، وسواس فکری، حالات روان پریشانه و البته برخی از آنها نیز تأثیراتی بر سلامت جسم انسان گذاشته اند.

با توجه به تحقیقات انجام شده افرادی که در این عرفان حضور پیدا کردند آنقدر تحت تأثیر گفته های مربیان و رهبران فرقه قرار گرفته که حتی کنترل و اختیار را هم از آنها گرفته می شود که در نهایت دچار بیماری های روانی مختلفی شده و سلامت روانی و حتی جسمی آنها به شدت به خطر افتاده است. برای مقابله با این عرفان ها لازم است در یک فضای پژوهشی توصیف صحیحی از جریان های مدنظر بیابیم و آنها را تحلیل کنیم. در تحلیل باید نگاه سیستمی داشته باشیم زیرا گاهی این عرفان ها در مطالب خود صحبت های درستی دارند اما با نگاه سیستمی و کنار هم گذاشتن همه مطالب به باطل بودن مطالب آنها پی می بریم. و راهبرد اصلی روشنگری پیشگیرانه و مقابله مردم نهاد است.

محققین می توانند به تأثیرات روانی دیگر عرفان های نوظهور از جمله: فنگ شویی، دالایی لاما، اوشو که مجال بررسی آن ها در این تحقیق نبوده بپردازند.

فهرست منابع:

*قرآن کریم، ترجمه انصاریان

*نهج البلاغه، سیدرضی

۱. آزمون‌دیان، علیرضا، تکنولوژی فکر (۲)، زندگی در مسیر کمال، تهران، تکنولوژی فکر، ۱۳۸۱.
۲. _____، تکنولوژی فکر، چگونه راه سهادت را یافتم، تهران، تکنولوژی فکر، ۱۳۸۰.
۳. آت‌ریا، پرانا، ترجمه جمشیدهاشمی، تهران، تجسم خلاق، ۱۳۸۲.
۴. برن، راندا، راز، ترجمه مهدی چراغی، تهران، پیکان، بی تا.
۵. پاولسون، جنویو لوئیس، کندالینی و چاکراها، ترجمه جمشیدهاشمی، تهران، تجسم خلاق، ۱۳۸۶.
۶. تشعشع دفاعی، متن آموزش مجازی عرفان حلقه، نسخه ۴، منتشره توسط عرفان حلقه، ۱۳۸۹.
۷. چاتری، ساتیش وموهان داتا، معرفی مکتب های فلسفی هند، ترجمه فرناز ناظرزاده کرمانی، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، ۱۳۸۴.
۸. خوان، آریاس، اعترافات یک سالک، ترجمه دل آرا قهرمان، تهران، بهجت، ۱۳۷۹.
۹. ساتیانادا، یوگا سوتره های پتنجلی، ترجمه جلال موسوی نسب (آننداجیوتی)، تهران، فراروان، ۱۳۷۶. ۱۰.
۱۱. سوامی ساجیاناندا سازاسواتی، یوگای کامل بدنی (هاتا)، ترجمه مینا الهی، تهران، نشر جیحون، ۱۳۷۶. ۱۱.
- شارامون، شلیلا، چاکرا درمانی، ترجمه رایمون شهابی، تهران، افکار، ۱۳۸۱.
۱۲. شریفی دوست، حمزه، قانون جذب، فصلنامه مطالعات معنوی، پژوهشکده باقرالعلوم، ش سوم، ۱۳۹۱.
۱۳. _____، کاوشی در معنویت های نوظهور (بررسی ده جریان فعال در ایران)، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۲.
۱۴. شولتز، دوآن، روان شناسی کمال (الگوی شخصیت کامل)، ترجمه گیتی خوشدل، تهران، پیکان، چ چهارم، ۱۳۸۶.
۱۵. شولتز، دوآن، نظریه های شخصیت، ترجمه یحیی سید محمدی، تهران، روان، چ سیزدهم، ۱۴۰۳.
۱۶. شیرر، آلیستر، هستی بی کوشش (یوگا سوتره های پتنجلی)، ع. پاشایی، تهران، فراروان، ۱۳۷۶. ۱۷.
- طاهری، محمدعلی، انسان از منظری دیگر، تهران، ندا، چ دوم، ۱۳۸۶.
۱۸. _____، انسان و معرفت، تهران، خوش بین، ۱۳۸۹.
۱۹. _____، چندمقاله، تهران، تحفه، ۱۳۸۹.
۲۰. _____، عرفان کیهانی (حلقه)، قم، اندیشه ماندگار، چ هفتم، ۱۳۸۶.

۲۱. _____، موجودات غیرارگانیک، ارمنستان، بی نا، ۱۳۸۹.
۲۲. فرانکل، ویکتور امیل، انسان در جستجوی معنا، ترجمه نهضت صالحیان و مهین میلانی، تهران، درسا، ۱۳۹۰.
۲۳. _____، انسان در جستجوی معنای غایی، ترجمه احمد صبوری و عباس شمیم، تهران، تهران، قصیده، ۱۳۸۱.
۲۴. کرسول جیمی و ویلسون برایان، جنبش های نوپدید دینی، ترجمه محمدقلی پور، تهران، مرنندیز، ۱۳۸۶.
۲۵. گودمن، ویتنی، مثبت اندیشی سمی، ترجمه ندا آتشی، تهران، آگاه باشیم، ۱۴۰۲.
۲۶. مگنا، پل، زندگی خود را در هفت روز تغییر دهید، ترجمه کیوان سپانلو، تهران، سیمای دانش، چ دوم، ۱۳۸۴.
۲۷. موسوی نسب، جلال الدین، گنجینه اسرار یوگا، تهران، فردوس، ۱۳۸۴.
۲۸. هیل، ناپلئون، بیندیشید و ثروتمند شوید، ترجمه مهدی قرچه داغی، تهران، شباهنگ، چ چهارم، ۱۳۸۵.

پایگاه‌های الکترونیک و کدهای QR:

۲۹. www.erfanehalgheh.com ۳۰. www.behdashtmanvi.com

